

3. Иванова М. Инструментальная сказка // Проблемы взаимодействия искусства, педагогики та теорії і практики освіти / М.К. Иванова. – Харків : 2008. – С.70-80.
4. Печерська Е.П. Педагогіка співробітництва на уроках музики / Е.П. Печерська. – К. : Початкова школа, 1998. – 371 с.
5. Ройтерштейн М.И. О современной музыке для детей // Музыкальное воспитание в школе. / М.И. Ройтерштейн. – Вып.17. – М. : 1986. – С.16-18.
6. Рудницька О.П. Музыка і культура особистості : проблеми сучасної педагогічної освіти : навчальний посібник / О.П. Рудницька. – К. : УЗМН, 1998. – 248 с.
7. Сухомлинський В.О. Вибрані твори : у 5-ти томах. / В.О.Сухомлинський. – Т.3. – К. : Радянська школа, 1977. – 670 с.

The article is dedicated grounding educational opportunities for children piano music. It was determined that the problem of learning and study of piano music educational opportunities for children was the subject of foreign (L.Horyunova, K.Zyenko, V.Propp, Z.Rynkyavychus, M.Roytershteyn, Ye.Tiunova) and local researchers (M.Ivanova, Ye.Pecherska, L.Hlyebnikova, O.Scholokovova). Analyzed a wide range of works of Ukrainian composers for children. Defined stylistic features piano music for children. Proved that piano literature provides ample opportunity to familiarize children with a variety of genre and stylistic phenomena, able to ensure the integrity of the process of education of the younger generation. Systematic mastery of piano literature will educate the children a sense of beauty, love of homeland, enthusiasm musical art.

Keywords: education, music teacher, piano music, younger students, musical abilities.

УДК 378.147:37.011.3-051:78

Прядко О.М.

РОЗВИТОК ПЕДАГОГІЧНОЇ ІНТУЇЦІЇ У МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ-МУЗИКАНТІВ

Стаття присвячена вивченню проблем розвитку педагогічної інтуїції у майбутніх педагогів-музикантів. У статті розглядаються шляхи активізації творчої активності майбутнього вчителя музики, розвитку його творчих здібностей, пізнавальних можливостей, навичок інтуїтивного розв'язання проблемних ситуацій, які виникають у ході професійної діяльності педагога у школі. Здійснено аналіз наукових психолого-педагогічних, філософських літературних джерел, у яких розкривається загальнофілософське, психологічне визначення поняття інтуїції. Розкрито суть поняття «педагогічна інтуїція», як важливого компонента педагогічної майстерності вчителя.

Значну увагу у статті приділяли вивченню специфіки педагогічної діяльності вчителя музики у школі, її складності та поліфункціональності, що й визначає особливості формування навичок активізації процесів інтуїтивного вирішення педагогічних завдань фахівцями у галузі музичної педагогіки.

Ключові слова: майбутній педагог-музикант, педагогічна інтуїція, педагогічні здібності, педагогічна майстерність, вимоги до особистості вчителя.

Професія вчителя музики ставить перед її обранцями складне та відповідальне завдання – формування кращих рис особистості вихованця, звернення до вразливої, сприйнятливої душі дитини засобами музичного мистецтва. Діяльність вчителя передбачає здійснення постійного впливу на динамічну у своєму розвитку свідомість дитини. З огляду на всю складність та відповідальність роботи вчителя музики у школі, він зобов'язаний досконало володіти системою професійних знань, умінь та навичок на рівні високих вимог сучасності. Активна громадська позиція, високий рівень професійного розвитку майбутнього вчителя, сформованість педагогічних рис особистості є важливими передумовами ефективності його професійної діяльності.

Студент педагогічного університету в майбутньому є активним діячем у царині морального, духовного виховання, інтелектуального розвитку підростаючого покоління. Він має вміння враховувати сучасний культурні запити суспільства, орієнтуватися у нових актуальних напрямках світового мистецького середовища. Здійснювати критичний аналіз продукції сучасного музичного медіапростору та виокремлювати найкращі його зразки для ознайомлення з ними дітей з урахуванням їх естетичних, інтелектуальних потреб.

Педагогічна діяльність вчителя вимагає вміння розв'язувати складні педагогічні завдання. Виникнення в ході уроку проблемних ситуацій, необхідність постійно перебувати у центрі уваги допитливих дитячих очей призводить до великої затрати інтелектуальних, емоційних, фізичних сил педагога. Складність та динамічність навчально-виховного процесу, часте виникнення стану дистресу чи еустресу, необхідність миттєво реагувати на професійні виклики вимагає від вчителя загальноосвітньої школи не лише володіти комплексом необхідних фахових компетенцій, але й розвивати педагогічну інтуїцію.

Потреба підготовки фахівця високого рівня у галузі музичної педагогіки у вищій школі вимагає здійснення цілеспрямованого впливу на розвиток особистості майбутнього вчителя музики. Вчені у галузі педагогічної освіти вивчають важливі риси особистості вчителя необхідні для проведення ним ефективного процесу виховання та навчання дітей у школі. Проблеми аналізу психологічних характеристик майбутнього педагога присвятили свої праці О. Баланюк, В. Буланова-Топоркова, В. Воронов, Н. Д'яченко, Н. Кузьміна, Д. Ніколенко, Г. Руднева. Питання особливостей становлення особистості студентів музично-педагогічних спеціальностей розглядають Г. Падалка, О. Щолокова, А. Болгарський, О. Рудницька. Багато вчених відзначають необхідність розвивати у вчителя педагогічну інтуїцію, як важливий компонент його педагогічної майстерності. Для реалізації творчого задуму, здійснення добору відповідних методичних прийомів навчання, ефективної організації заняття вчителю доводиться включати у роботу власну інтуїцію.

Актуальність досліджуваної проблеми визначається необхідністю відшукування інноваційних підходів до вирішення проблем виховання та навчання підростаючого покоління зумовлених сучасними запитами суспільства.

Метою статті є здійснення аналізу процесу розвитку педагогічної інтуїції у майбутніх педагогів-музикантів у ході їх фахової підготовки.

Розгляд проблем розвитку педагогічної інтуїції майбутнього вчителя музики відбувається у тісному взаємозв'язку з вивченням питань активізації його творчої активності, пізнавальних можливостей, розвитку творчих здібностей, музичного мислення. Інтуїція виступає важливою частиною педагогічної діяльності вчителя у школі, яка вимагає вміння імпровізувати та передбачати. Розвиток інтуїтивної активності у професійній діяльності педагога дає йому ефективний механізм швидкого пошуку нестандартних шляхів розв'язання проблемних ситуацій, аналізу й узагальнення нової інформації. Не зважаючи на те, що педагоги часто вдаються до інтуїтивного вирішення навчально-виховних завдань, інколи вони самі не усвідомлюють, якою мірою була задіяна їх інтуїція, і, як результат, не надають належного значення її розвитку.

Оскільки явище інтуїції переважно відносять до сфери появи ідей, прийняття рішень під впливом несвідомого, проблемі розвитку інтуїції у професійній діяльності майбутніх педагогів не приділяють достатньо уваги. На нашу думку, розвиток педагогічної інтуїції, яка ґрунтуватиметься на попередньому педагогічному досвіді, має стати важливим елементом професійної підготовки майбутніх учителів музики. Психологи стверджують, що успішність людини у всіх сферах її життєдіяльності значною мірою залежить від вміння користуватися власною інтуїцією.

Інтуїція стала предметом вивчення багатьох наук, тому існують різні підходи до розробки проблеми й трактування даного поняття. Філософське трактування поняття "інтуїція" знаходимо у працях Платона, І. Спінози, І. Канта, М. Кузанського. Вивченням явища інтуїції у

загальній психології займалися А. Бергсон, Н. Лосский, Д. Мур, Л. Брауер, І. Полані, З. Фрейд. Інтуїція (лат. *intuito*, від *intueor* – уважно дивлюся) – процес безпосереднього одержання знання за допомогою цілісного схоплювання проблемної ситуації без дискурсивного його виявлення і доведення [1, с. 149]. У великому психологічному словнику Б. Мещерякова і В. Зінченка термін “інтуїція” трактується як мисленнєвий процес, який полягає у знаходженні розв’язання завдання на основі орієнтирів пошуку, не пов’язаних логічно або недостатніх для отримання логічних висновків [4]. П. Копнін називає інтуїцією форму людського пізнання, що виражається у специфічному поєднанні чуттєвого і раціонального моментів [3].

Серед українських вчених, які вивчали явище інтуїції, варто назвати О. Поліщук, Т. Тюріну. О. Поліщук зазначає, що інтуїцію можна розглядати як “евристичне явище осягнення істини без її дискурсивного виведення, що базується на здатності розширеного сприйняття дійсності – інтуїтивності особистості – та є інформаційним стрибком внаслідок поглиблення предметної бази аналізу проблеми” [6, с. 212]. Вчена пов’язує інтуїцію з естетичним, чуттєвим, розвитком особистості. О. Поліщук вважає, що інтуїція є здатністю свідомості людини вловлювати незначні інформаційні сигнали і характеризує її, як чуттєво-інформаційний феномен [6, с. 212]. Т. Тюріна називає інтуїцією здатність особистості отримувати інформацію про об’єкти та явища зі сфери надсвідомого, свідомо долаючи при цьому енергоінформаційний бар’єр, що існує між свідомістю та надсвідомістю [9, с. 54]. Вчена розвиває інформаційно-енергетичне розуміння явища інтуїції.

Інтуїцію поділяють на творчу та інтелектуальну, в залежності від ступеня задіявання у інтуїтивному акті інтелекту. Чуттєва інтуїція проявляється незалежно від інтелекту і випереджає розуміння, усвідомлення причин виникнення думок, ідей. Інтелектуальний тип інтуїції є формою безпосереднього схоплювання суті аналізованого явища. Інтелектуальна інтуїція, яка виявляється в ході здійснення наукової діяльності, дозволяє миттєво охопити коло умов проблемної ситуації, яка вимагає розв’язання.

Вчені у галузі психології та педагогіки характеризуючи явище інтуїції стверджують, що воно, зазвичай, виявляється у поєднанні з натхненням, емоційними станами, пов’язаними з піднесенням духовних і фізичних сил у процесі творчості.

Умовою успішності педагогічної діяльності вчителя музики є його творча активність, як прагнення до саморозвитку та самовдосконалення. Вміння прислухатися до власної інтуїції дозволить педагогу виявляти креативність у відшукуванні нових нестандартних шляхів вирішення проблемних ситуацій. Але задіявання інтуїції можливе лише у випадку наявності достатнього інтелектуального рівня розвитку особистості вчителя, соціального професійного досвіду.

В акті творчості процеси, що приводять до інтуїтивного пізнання, не усвідомлюються. Усвідомлюються лише результати їх роботи. Процес виникнення інтуїтивного рішення відбувається у підсвідомості, і механізм цього процесу недостатньо вивчений і сьогодні. В ході прийняття швидких інтуїтивних рішень логіка появи підстав для їх виникнення залишається недостатньо усвідомленою.

Інтуїція є результатом неусвідомлених, але високоінтелектуальних процесів. Вона зумовлюється великою попередньою пізнавальною діяльністю, тривалим творчим пошуком, багатим досвідом. Н. Кондаков стверджує, що інтуїція являється стрибком свідомості на шляху до пізнання дійсності, в основі якого покладено вже накопичені знання, попередній досвід. На його думку інтуїція виникає лише на базі попереднього чуттєвого досвіду [2]. У випадку, коли необхідно розв’язати завдання, яке не є принципово новим, людина, опираючись на власну логіку, використовує наявні необхідні знання. Коли ж перед суб’єктом виникає нова незвична ситуація – логіка заміщується інтуїтивним пошуком шляхів розв’язання проблеми. Інтуїція є не лише продуктом наукового знання, але й засобом його поглиблення.

У процесі розв’язання проблемних ситуацій людина часто свідомо відмовляється від багатьох можливих варіантів їх вирішення, які не співзвучні із уже наявними в її попередньому

життєвому досвіді. Психологи вважають це позитивним фактором розвитку пізнавальних можливостей особистості, оскільки при цьому індивід старається активізувати усі свої попередні знання, які мають відношення до даного завдання. Однак, така відмова являється вираженням слабкості мислення, його інертності, відданості вже створеним мисленнєвим шаблонам. В ході розв'язання проблемних ситуацій така інертність розуму разом із недоречними варіантами відкидає також і нестандартні, незвичні варіанти, які часто являються правильними і якісно новими. Вчені називають цей механізм частою причиною нерозвиненості інтуїції особистості [5, с. 118-119].

Інтуїція вчителя є важливим компонентом його педагогічної майстерності, що дозволяє безпомилково добирати методи, засоби педагогічного впливу, швидко знаходити шляхи розв'язання проблемних ситуацій. Вчитель не може досягнути майстерності, опираючись лише на педагогічну логіку. В практиці навчально-виховної роботи велике значення відіграє вміння задіювати педагогічну інтуїцію, імпровізувати.

Здатність до прийняття інтуїтивних рішень визначається спроможністю вчителя визнати неефективність відомих шляхів розв'язання завдань, вмінням звільнитися від шаблонів. Для розвитку педагогічної інтуїції майбутній педагог має працювати над розвитком уважності, спостережливості, пам'яті. Йому необхідно намагатися формувати вміння швидко орієнтуватися у незвичній ситуації за наявності обмеженої інформації про об'єкт аналізу.

Студенту необхідно оволодівати ґрунтовними фаховими знаннями, вивчати сучасний досвід педагогів-новаторів, аналізувати відомі ефективні прийоми та методи організації навчально-виховного процесу. На основі цього має вироблятися здатність до імпровізації в ході власної педагогічної діяльності майбутнього вчителя, відшукування креативних шляхів розв'язання проблемних ситуацій. Студент повинен прагнути оволодіти вміннями вбачати цілісність у розрізнених об'єктах, деталях, здійснювати умовиводи за аналогією. Важливим моментом фахової підготовки майбутніх учителів є активізація творчого мислення студентів, їх уяви, фантазії. Вчитель повинен уміти відходити від стереотипів, закарбованих у свідомості, знаходити ті аналогії, що можуть допомогти у розв'язанні поставлених завдань.

Специфіка педагогічної діяльності вчителя музики у школі вимагає володіння педагогом вмінням проектувати та аналізувати процес музичного виховання дітей. Вчитель повинен привити дітям любов до музики, розкрити її багатство та красу, розвивати естетичний смак, формувати кращі якості особистості вихованця засобами музичного мистецтва. Вчитель музики як ніхто інший може торкнутися емоційного світу дитини, вплинути на її світосприйняття. Це накладає на нього велику відповідальність і вимагає володіти високим рівнем фахової майстерності, бути всебічно розвинутою, освіченою, високоморальною особистістю, здатною збагатити внутрішній світ вихованця. Складність та багатофункціональність діяльності педагога-музиканта у школі передбачає наявність розвиненості у нього творчого мислення, педагогічної інтуїції, здатності миттєво реагувати на динамізм навчального процесу.

Педагогічна інтуїція вчителя музики є актом розв'язання ним музично-педагогічних завдань. Розвиткові педагогічної інтуїції має передувати ґрунтовна теоретична підготовка, достатній педагогічний та музично-виконавський досвід.

Важливою умовою розвитку інтуїції у вчителя окрім володіння ґрунтовними знаннями в галузі проблеми, що аналізується, має бути перебування особистості у стані проблемності, пошукової ситуації. Пошукова ситуація виникає в ході безпосередньої взаємодії майбутнього педагога із пізнаваним об'єктом. В ході такої взаємодії виникають протиріччя, що призводять до активізації інтелектуального потенціалу студента. Важливим є створення викладачем умов для виникнення пошукових ситуацій в ході фахової підготовки майбутніх педагогів-музикантів. Так, можна пропонувати студентам розв'язати конкретну проблему, вказуючи різні механізми її вирішення. Ефективним прийомом підготовки студентів до викликів майбутньої професії є проблемний виклад матеріалу, коли викладач розкриває перед вихованцем шляхи дослідження проблеми, її вирішення від початкового етапу до завершального. В цьому

випадку педагог демонструє студенту еталон проблемного мислення. Більш ефективною для стимулювання пізнавальної активності майбутніх педагогів є самостійна пошукова діяльність студентів, в ході здійснення якої виникає потреба активного задіявання інтуїції. Проведення самостійної пошукової роботи передбачає самостійне здійснення формулювання проблеми і відшукування шляхів її вирішення.

Психологи стверджують, що для того аби відбулося “освяння” розуму в ході відшукування шляхів розв’язання певних завдань, необхідним є здійснення їх свідомого аналізу. Зосереджуючи увагу на аналізі основного завдання, студентам необхідно намагатися відшукати щось подібне з попереднього досвіду вирішення проблеми. В ході такого неперервного процесу зондування власного досвіду може виникнути потрібна ідея. Але необхідно розуміти, що таким чином виникають не тільки старі ідеї, але й утворюються нові.

Отже, педагогічна інтуїція є важливим елементом педагогічної майстерності вчителя музики. Володіння вчителем вмінням задіявати інтуїцію в ході навчально-виховної роботи у школі дозволить йому швидко та безпомилково добирати прийоми та методи розв’язувати проблемних ситуацій. Розвиткові педагогічної інтуїції має передувати ґрунтовна теоретична підготовка, достатній педагогічний та музично-виконавський досвід. Важливою умовою розвитку інтуїції у вчителя окрім володіння ґрунтовними знаннями в галузі проблеми, що аналізується, має бути перебування особистості у стані проблемності, пошукової ситуації.

Список використаних джерел

1. Гончаренко С. Український педагогічний словник / Семен Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.
2. Кондаков Н. Логический словарь-справочник / Николай Кондаков. – М. : Наука, 1975. – 720 с.
3. Копнин П. Гносеологические и логические основы науки / Павел Копнин. – М. : Мысль, 1974. – 568 с.
4. Мещеряков Б., Зинченко В. Большой психологический словарь / Сост. и общ. ред. Б.Мещеряков, В.Зинченко. – СПб. : пройм-Еврознак, 2004. – 672 с.
5. Налгаджян А. Некоторые психологические и философские проблемы интуитивного познания (интуиция в процессе научного творчества) / А.Налгаджян. – М. : Мысль, 1972. – 269 с.
6. Поліщук О.П. Інтуїція. Природа, сутність, евристичний потенціал / Олена Поліщук. – К. : Вид. ПАРАПАН, 2010. – 228 с.
7. Радовель М.Р. Інтуїція і наукове пізнання / М.Р.Радовель. – К. : Наукова думка, 1971. – 107 с.
8. Сисоева С.О. Педагогічна творчість учителя: Визначення, теоретична модель, функції підготовки / С.О. Сисоева // Педагогіка і психологія. – К.: Педагогічна думка, 1998. – 255 с.
9. Тюріна Т.Г. Інтуїція : синергетичний підхід / Тамара Георгіївна Тюріна. – Львів : СПОЛОМ, 2010. – 136 с

The article is devoted to the study of problems of development of pedagogical intuition of the future of music educators. The article discusses ways to enhance the creative activity of the future teachers of music, development of creative abilities, cognitive abilities, skills, intuitive solutions to problem situations that arise in the course of professional activity of the teacher in the school. The analysis of the scientific psychological, pedagogical, philosophical literature, which reveals the General philosophical, psychological definition of intuition. The essence of the notion of pedagogical intuition as an important component of pedagogical skills of teachers.

Considerable attention was paid to the study of the specificity of pedagogical activity of the teacher of music in the school, its complexity and multifunctional nature, which determines the peculiarities of the formation of skills enhance processes intuitive solutions to pedagogical problems by experts in the field of music pedagogy.

Keywords: *future teacher and musician, pedagogical intuition, pedagogical skills, pedagogical skills, the demands on the individual teacher.*